

PERSONAGES

In Parijs

Radha Fontaine: tweeëndertigjarige moeder van Asha en Shanti; laboratoriumassistent bij Maison Yves, een vooraanstaand parfumhuis in Parijs

Pierre Fontaine: tweeënveertigjarige man van Radha; vader van Asha en Shanti; werkt als architect aan het Centre Pompidou in Parijs

Florence Fontaine: zevenenzestigjarige moeder van Pierre; telg van een welgestelde Parijse familie, zit in verschillende besturen en comités

Shanti Fontaine: negenjarige dochter van Radha en Pierre

Asha Fontaine: bijna zeven jaar, dochter van Radha en Pierre

Mathilde: tweeëndertigjarige beste vriendin van Radha, die haar kent van de Auckland House School; single; telg van een welgestelde Parijse familie

Delphine Silberman: zestigjarige meesterparfumeur bij Maison Yves

Celeste: Delphines secretaresse

Michel LeGrand: senior labassistent van Delphine bij Maison Yves

Ferdie (Ferdinand): labassistent van Delphine bij Maison Yves

Yves du Bois: eigenaar van Maison Yves

Agnes: Mathildes moeder; voormalige hippie, die door India trok tot ze door dementie gedwongen was terug te keren naar Parijs

Antoine: overleden vader van Agnes en grootvader van Mathilde; eigenaar van een exclusieve parfumerie in Parijs

In Agra

Hazi en Nasreen: vijfenvijftig- en vierenvijftigjarige zussen en eigenaressen van een *kotha*, een beroemd lusthuis

Meneer Mehta: eigenaar van een Indiase *attar*-fabriek

Hari Shastri: eenenvijftigjarige ex van Lakshmi; op zeventienjarige leeftijd trouwde hij met Lakshmi, die hem na twee jaar verliet; tegenwoordig bezit hij een wierookfabriek in Agra

Binu: tienermeisje, keukenhulp van Hazi en Nasreen

In Jaipur

Kanta Agarwal: vijfenveertigjarige vrouw van Manu Agarwal; adoptiemoeder van Niki, Radha's biologische zoon

Manu Agarwal: vijfenveertigjarige echtgenoot van Kanta; adoptievader van Niki; directeur van de facilitaire dienst van het hof van Jaipur

Niki Agarwal: zeventienjarige adoptiezoon van Kanta en Manu, Radha's biologische zoon

Baju: een oude huisbediende van Kanta en Manu

Sassuji: Kanta's schoonmoeder; een vrouw spreekt haar schoonmoeder aan met het respectvolle 'Saasuji'

Munchi: oude man in het dorpje Ajar van wie Lakshmi heeft leren tekenen en Radha verven mengen

In Shimla

Lakshmi Kumar: negenenveertigjarige zus van Radha; directrice van de Lady Reading Healing Garden; werkt parttime samen met haar man dokter Jay Kumar in de polikliniek van Shimla

Malik: zevenentwintig jaar, hielp Lakshmi vroeger met haar henapraktijk in Jaipur; verkoopt tegenwoordig de geneeskrachtige kruiden die Lakshmi en zijn vrouw in Shimla kweken

Jay Kumar: eenenzestigjarige man van Lakshmi; als arts verbonden aan het Lady Reading Ziekenhuis in Shimla; voormalige vriend van Samir Singh, die hij kent van hun studietijd in Oxford

Nimmi: negenentwintigjarige vrouw van Malik; moeder van Chullu en Rekha (kinderen uit een eerder huwelijk), woont samen met haar kinderen en Malik bij Lakshmi en Jay

Madho Singh: pratende parkiet die Malik negentien jaar geleden heeft gekregen van maharani Indira van Jaipur

In Amerika

Parvati Singh: vierenvijftigjarige vrouw van Samir Singh; moeder van Ravi en Govind; verre nicht van de koninklijke familie van Jaipur; voorheen een societylady in Jaipur

Samir Singh: eenenzestigjarige man van Parvati Singh en vader van Ravi en Govind; voorheen een bekend architect, telg van een Raiputfamilie, behorend tot de hoogste kaste; tegenwoordig eigenaar van een succesvolle onroerendgoedonderneming in Los Angeles

Ravi Singh: zesendertigjarige zoon van Parvati en Samir Singh; getrouwd met Sheela Sharma; vader van twee dochters; werkt in het bedrijf van zijn vader

Sheela Singh: vierendertigjarige vrouw van Ravi Singh; moeder van twee dochters; woont in Los Angeles in hetzelfde huis als haar schoonouders

Achter in het boek is een verklarende lijst opgenomen van termen in het Hindi en het Frans.

PROLOG

‘Stel je voor dat je met je vrienden door een lavendelveld rent. Verstoppertje speelt tussen rijen jasmijnstruiken.’ Antoine deed zijn ogen dicht. ‘Je vriendinnetje kriebelt met een grassprietje aan je neus en alleen al dankzij de geur weet je dat het sprietje van de boerderij onderaan de heuvel afkomstig is, niet van de hoger gelegen boerderij. Stel je voor dat je in de moestuin van je moeder een rijpe tomaat plukt, alleen maar om zijn scherpe geur op te snuiven.’ Hij zuchtte. ‘Zo was mijn kindertijd in Grasse.’

Het kostte me geen enkele moeite om me dat voor te stellen. Als ik op weg was naar de rivier bij het dorp om kleren te gaan wassen werd ik begroet door de delicate geur van de hennabloem; als ik de meloengeur van de rijpe mango’s rook waar Prem van smulde terwijl zijn ossen graan en mais tot meel vermaalden, liep het water me in de mond, en toen ik mijn waardevolste bezit – het banyanblad waarop Munchi-ji een afbeelding van Radha en Krishna voor me had geschilderd – als offer aan Heer Ganesh schonk, snoof ik terwijl ik mijn handen naar elkaar toe bracht om geluk af te smeken, de sandelhoutwierook op.

Net als de herinneringen van Antoine waren ook mijn herinneringen rijk aan geuren. Dat gold ook voor mijn geheimen.

DEEL I

*In Zuid-India ruilden Europeanen ooit goud voor
kruidnagels, zodat ze de specerij over hun vloeren
konden strooien om de luchtjes van voeten
op te nemen.*

Parijs

2 september 1974

De telefoon is nog maar één keer overgegaan of ik neem al op. Ik weet dat zij het is. Ze belt altijd op zijn verjaardag. Niet om me te herinneren aan de dag dat hij ter wereld kwam, maar om te laten weten dat ik niet alleen ben met mijn herinneringen.

‘Jiji’ zeg ik zacht om Pierre en de meisjes niet wakker te maken.

‘Kaisa, choti behen?’ vraagt mijn zus. Ik hoor de lach in haar stem en beantwoord die ook met een lach. Het is fijn om op een afstand van vierduizend kilometer Lakshmi’s zachte Hindi hier in mijn Parijse appartement te horen. Ik heb haar altijd ‘Jiji’, grote zus, genoemd, maar zij noemde mij niet altijd ‘choti behen’. De eerste die me kleine zus noemde was Malik, toen ik hem achttien jaar geleden in Jaipur leerde kennen, terwijl hij niet eens een bloedverwant van Jiji en mij was. Hij was slechts haar loopjongen. Mijn zus begon me pas veel later choti behen te noemen, toen ons leven in Jaipur op zijn kop werd gezet en we gedwongen waren in Shimla een nieuw bestaan op te bouwen.

Vandaag zal mijn zus het over van alles en nog wat hebben, behalve over de reden waarom ze belt. Het is de enige manier die ze heeft kunnen bedenken om ervoor te zorgen dat ik op

deze specifieke datum uit bed kom, en dat mijn gedachten op de tweede dag van september, de dag dat mijn zoon Niki werd geboren, niet elk jaar somber blijven rondmalen.

Ze begon met die gewoonte in 1957, het eerste jaar dat ik van hem gescheiden was. Veertien jaar was ik toen. Jiji kwam met een picknickmand naar mijn kostschool en had met de directrice geregeld dat ik de lessen mocht missen. We waren nog maar net van Jaipur naar Shimla verhuisd en ik moest nog wennen aan onze nieuwe woonplaats. Malik was volgens mij de enige die zich makkelijk aan het koelere klimaat en de ijlere lucht van het Himalayagebergte aanpaste. Doordat hij het druk had op zijn eigen school, de Bishop Cotton, zag ik hem niet meer zo vaak.

Ik had geschiedenisles toen mijn zus me met een glimlach duidelijk maakte dat ik met haar mee moest komen. Zodra ik uit het klaslokaal kwam zei Lakshmi: 'Het is zulk mooi weer, Radha. Zullen we gaan wandelen?' Kijkend naar mijn wollen blazer en rok, en naar mijn stijve lakleren schoenen, vroeg ik me af wat haar bezielde. Ze lachte en zei dat ik de kleren kon aantrekken die ik altijd aanhad tijdens de trektochten door de natuur die onze gymleeraar elke maand organiseerde. Ik was wakker geworden met een zwaar gevoel op mijn borst en wilde 'nee' zeggen, maar één blik op haar enthousiaste gezicht was genoeg om daarvan af te zien. Als picknick had ze mijn lievelingskostjes gemaakt. *Makki ki roti*, waar de *ghee* vanaf droop, *palak paneer*, die zo romig was dat ik er altijd wel een tweede keer van móést opscheppen, vegetarische *korma*, en *chole*, kikkererwtencurry met heel veel verse koriander.

Die dag liepen we de Jakuheuveld op. Ik vertelde dat ik een hekel had aan wiskunde, maar dat ik dol was op mijn lieve oude wiskundeleraar. En dat mijn kamergenootje Mathilde floot in haar slaap. Jiji vertelde dat Madho Singh, de pratende parkiet van Malik, Punjabi woorden oppikte. Ze had er een gewoonte van gemaakt hem mee te nemen naar de polikliniek om afleiding

te bieden aan de patiënten die zaten te wachten tot dokter Jay of zij hen kon onderzoeken. ‘De mensen uit de heuvels hebben hem woorden geleerd die ze gebruiken bij het hoeden van hun schapen en nu gebruikt hij die om patiënten in de wachtkamer bijeen te drijven!’ Ze lachte en daar vrolijkte ik van op. Ik hou van haar lach – die klinkt als het gerinkel van de tempelbellen waarmee gelovigen de zegen van hun god afsmeaken.

Toen we aankwamen bij de tempel aan het einde van het pad, hielden we stil om wat te eten en naar de apen te kijken die in de bomen capriolen uithaalden. Een paar makaken die wat brutaler waren dan de andere, gluurden op een afstand van nog geen meter naar onze lunch. Ik vertelde Lakshmi over het toneelstuk van Shakespeare dat we na schooltijd instudeerden, maar stakte ineens omdat ik aan de toneelstukken moest denken die Ravi en ik samen hadden ingestudeerd en die altijd waren uitgelopen op een vrijpartij. Toen ik verstijfde wist ze dat ze het gesprek een minder gevaarlijke kant op moest sturen en veranderde ze moeiteloos van onderwerp door te vertellen hoe vaak ze dokter Jay had ingemaakt met backgammon.

‘Ik laat Jay denken dat hij wint, tot hij beseft dat hij dat helemaal niet doet,’ zei Lakshmi met een grote grijns.

Ik mag dokter Kumar, de vriendelijke arts die in Shimla voor me gezorgd had toen ik in verwachting was van Niki, heel graag. Ik was de eerste die in de gaten had dat hij zijn ogen niet van Lakshmi kon afhouden, maar toen ik haar dat vertelde, ontkende ze het en zei ze dat ik overdreef en dat ze alleen goede vrienden waren. Maar inmiddels zijn mijn zus en hij tien jaar getrouwd! Hij is goed voor haar – beter dan haar ex was. En hij heeft haar leren paardrijden. In het begin vond ze het eng om zo hoog boven de grond te zitten (heimelijk dacht ik dat ze bang was de controle te verliezen), maar nu kan ze zich geen leven meer voorstellen zonder haar lievelingsruin Chandra.

Ik ga zo op in mijn herinneringen aan de scherpe geur van de pijnbomen in Shimla, aan het verse hooi waar Chandra verzot

op is, en de citrusaftershave en de ontsmettingsmiddelen waar de jas van dokter Jay naar ruikt, dat ik Lakshmi's vraag niet hoor. Ze moet hem nog een keer stellen. Ze heeft eindeloos veel geduld – toen ze de societylady's in Jaipur urenlang met henna beschilderde, heeft ze ook vaak genoeg geduld moeten betrachten.

Ik kijk naar de wandklok in de zitkamer. 'Over een uur wek ik de meisjes en maak ik ontbijt voor ze.' Ik loop naar de balkondeuren om de gordijnen open te schuiven. Het is bewolkt, maar iets warmer dan gisteren. Beneden rijdt een brommer tussen de auto's door die in onze straat geparkeerd staan. Een oude man maakt met tinkelende sleutels de deur van zijn winkel open die een paar meter verderop zit. 'Misschien lopen we eerst een stukje voor we de metro nemen.'

'Brengt de nanny ze niet naar school?'

Ik keer me af van het raam en leg Jiji uit dat we onze nanny vrij onverwacht hebben moeten ontslaan en dat ik nu mijn dochtertjes zelf naar de internationale school moet brengen.

'Wat is er gebeurd?'

Het is maar goed dat Lakshmi de kleur van mijn wangen niet kan zien. Het is beschamend om te moeten vertellen dat Shanti, mijn negenjarige dochtertje, de nanny een klap op haar arm had gegeven en dat Yasmin toen deed wat ze bij haar eigen kinderen in Algerije zou hebben gedaan: ze had Shanti geslagen. Terwijl ik dit zeg, voel ik mijn schuldgevoel als speldenprikken in de tere huid onder mijn navel. Welke moeder voedt een kind zo op dat het anderen aanvalt? Heb ik haar niet geleerd wat goed is en wat kwaad? Verwaarloos ik mijn eigen dochter omdat ik liever opga in mijn werk dan dat ik een kind opvoed dat me confronteert met situaties waarvan ik niet weet hoe ik ermee om moet gaan? Is dat niet wat mijn man insinueert? Ik hoor Pierre haast zeggen: dat krijg je ervan als een moeder haar werk belangrijker vindt dan haar gezin. Ik leg een hand op mijn voorhoofd. O, waarom heeft hij niet eerst met mij gepraat voor

hij Yasmin ontsloeg? Ik wist niet eens wat er was gebeurd en nu verwacht hij van mij dat ik een andere nanny regel. Waarom ben ik degene die een oplossing moet zien te vinden voor een probleem dat ik niet zelf heb veroorzaakt?

Mijn zus vraagt hoe het met mijn werk gaat. Dat is veiliger terrein. Mijn ongemak maakt plaats voor enthousiasme. 'Ik werk aan een parfum voor Delphine waarvan ze denkt dat het dé geur van het volgende seizoen wordt. Ik ben bezig met de derde versie. Het is ongelooflijk, Jiji, maar Delphine weet precies van welk ingrediënt iets minder nodig is en van welk nog geen druppeltje extra om te zorgen dat het parfum een succes wordt!'

Ik kan eindeloos praten over geuren. Als ik aan een samenstelling werk, kunnen er uren voorbijgaan voor ik opkijk, me uitrek of even het lab uit loop om een glas water te drinken of te kletsen met Celeste, de secretaresse van Delphine. In de periodes dat we geen nanny hebben is het vaak Celeste die me erop moet attenderen dat het tijd is om de kinderen van school te halen. En als ik wel iemand heb om op de kinderen te passen, vraagt Celeste terloops wat ik die avond op tafel zet, om me eraan te herinneren dat ik moet stoppen met werken zodat ik op tijd thuis ben om te koken. Als het Pierres beurt is om te koken, werk ik met alle plezier een uur langer door. Het is rustig in het lab. En stil. En de geuren – honing en kruidnagel en vetiver en jasmijn en hars en mirre en gardenia en muskus – zijn aangenaam gezelschap. Ze eisen niets van me behalve de vrijheid om een andere wereld te doordringen van hun essence. Mijn zus begrijpt dit. Wanneer ze met een hennarietje een Turkse vijg, een *boteh*-blad of een slapende baby op een handpalm, bovenbeen of buik van een klant tekende, viel alles weg, heeft ze me ooit verteld: besef van tijd, verantwoordelijkheden, zorgen.

Binnenkort is Asha jarig. Ze wordt zeven, maar ik weet dat Jiji daar niet over zal beginnen. Vandaag zal ze onderwerpen als verjaardagen, baby's en zwangerschap mijden omdat ze weet dat die bij mij pijnlijke herinneringen zullen opwekken. Lakshmi

weet hoeveel moeite het me heeft gekost om gedachten aan mijn eerste kind te blokkeren, gedachten aan mijn zoontje, dat ik heb moeten afstaan voor adoptie. Ik zat nog maar in de eerste klas van de middelbare school toen Jiji me vertelde waardoor het kwam dat mijn borsten gevoelig waren en ik vaak misselijk was. Ik wilde Ravi het goede nieuws vertellen: we krijgen een kindje! Ik was er heilig van overtuigd dat hij met me zou trouwen als hij hoorde dat hij vader zou worden, maar voor ik de kans kreeg het hem te vertellen hadden zijn ouders hem al naar Engeland gestuurd om daar zijn school af te maken. Sinds die tijd heb ik hem nooit meer gezien. Wist hij dat we een zoontje hadden gekregen? En dat hij Nikhil heette?

Ik wilde het kindje heel graag houden, maar Jiji zei dat ik de middelbare school moest afmaken. Op mijn dertiende was ik te jong voor het moederschap en ik was opgelucht dat Kanta en Manu, de beste vrienden van mijn zus, bereid waren het kind groot te brengen alsof het van hen was en mij als hun *ayah*, hun kindermeisje, in dienst namen. Ze hadden de middelen, de liefde, en een lege kinderkamer. Ik kon de hele dag bij Niki zijn, hem wiegen, in slaap zingen, zijn poezelige teentjes kussen en doen alsof hij helemaal van mij was. Al na vier maanden besefte ik echter dat ik meer kwaad dan goed deed: door te willen dat Niki alleen van mij hield kwetste ik Kanta en Manu.

Toen ik nog maar net van mijn zoon gescheiden was dacht ik ieder uur van de dag aan hem. Aan de krul aan de zijkant van zijn hoofd die zich niet glad liet strijken. Aan zijn navel die naar buiten stak. Aan zijn mollige vingertjes die het flesje vastgrepen dat ik hem eigenlijk niet mocht geven. Kanta, die haar eigen kindje had verloren, was dolgelukkig dat ze Niki aan haar borst kon leggen. En dat wekte mijn afgunst – en woede. Waarom mocht zij mijn kindje voeden en doen alsof het van haar was? Ik wist wel dat het voor hem beter was dat hij haar als zijn moeder accepteerde, en toch... Ik haatte haar.

Maar zolang ik bij Kanta en Manu bleef, besefte ik, zou mijn

aanwezigheid Niki beletten van de vrouw te gaan houden die hem wilde voeden en ook op de lange termijn voor hem kon zorgen. Lakshmi realiseerde het zich ook, maar liet de beslissing aan mij. En uiteindelijk besefte ik dat ik geen keus had. Ik ging bij hem weg. En deed mijn best om te doen alsof hij nooit had bestaan. Als ik mezelf ervan kon overtuigen dat de uren waarin Ravi Singh en ik Shakespeare hadden geoefend – onze lichamen verstrengeld als die van Othello en Desdemona, en elkaar verslindend tot we uitgeput waren – een droom waren geweest, dan kon ik mezelf er ongetwijfeld ook van overtuigen dat het kind een droom was geweest.

En het werkte. Elke dag, behalve op 2 september.

Vanaf het moment dat ik uit Jaipur ben weggegaan stuurt Kanta me enveloppen die zo dik zijn dat ik bij voorbaat al weet dat er foto's in zitten van Niki als baby, als peuter, als jongen. Ik maak ze nooit open en stuur ze allemaal terug in de wetenschap dat het verleden me dan niet kan raken, mijn hart niet kan breken of doen bloeden.

De laatste keer dat ik Jiji in Shimla heb gezien haalde ze uit haar zak ook zo'n envelop, die aan haar was geadresseerd. Ik herkende het blauwe papier en Kanta's elegante handschrift – de sierlijke boog van letters als de g en y – en schudde mijn hoofd. 'Als je eraan toe bent, zullen we ze samen bekijken,' zei Jiji.

Ik wist echter dat ik dit nooit zou doen.

Vandaag zal ik Niki's zeventiende verjaardag zoals altijd als door een waas beleven. Ik weet dat het morgen beter zal gaan. Morgen zal ik kunnen doen wat ik vandaag niet kan. Ik zal de herinnering aan mijn eerste kindje wegstoppen als de *masala dahl* die ik als lunch in een stalen tiffin doe waaruit geen druppel mag ontsnappen.